

ՎԱՐԴ

ԿԵՍԱՐԻՈՅ

(ԿԻՒԼԶԱՐԸ ԳԱՅՍԱՐԻՅԷ)

ՕՐԱԳԻՐ ԵՐԿՇԱԲԱԹԵԱՅ

Կը հրատարակուի առաջին 1 քառ. 15 քառ.

Տարեկան գինն է 50 քառ.

Վերցուելու է

120 քառ.

70 քառ.

Ստորագրութեան րեւի է առաջին, Կեդիկ-Քառայն եկեղեցին:

Դասը երեւելի է օրագրոյ ճամբար ծախող տառապէս վրայ է:

Ազգային սրահ է ցորոսածներ լինող տառապէս հրատարակուելու համար

15 ԱՊՐԻԼ

Ա. ՏԱՐԻ 18 63

ԹԻՒ 4

ՄԷՕՆԷՊ ՎԷ ՄԷՏԷՆԻԷԹ

Իւշիւնճիւ Ռիսալէյէ նազար պուրուլա:

Սէ պուլ սէպէպ ու գառար թէտիւր վէր միշ ինսան ճինսինէ քի, էն ղիյատէ Ֆէնա օլլան առեթլէրի գալտըրըպ, եախօտ իսլահ իթմէք իչիւն նիչէ տէֆա վէ չօգ միլլէթլէրտէ, չօգ քան տախի տեօթիւլմիւշտիր, վէ պիւր միլլէթլին թէրպիլէսի թէմէլն հէման քէնտի ու տէթլէրի տիր տինսէ ճախղ տիր, էլպիտէ պիւ չիմի ինսանըն րահաթընա մուճիպ պիր շէյիքէն ապեթ էօյլէ թէտիւր վէրմիշքի րահաթըմըզը գալտըրըպ էլէ ույմագ առեթլինէ գուրպան օլլմաղէ մէճպուր օլլունմուշ, վէ տահի ղիյատէ թէտիւր իտէճէք հալ պուլ քի, եէնի առեթլէ մալլ օլլարագ պապը շէյլէրտէ էսկի առեթլէր:

տէն տախի ալա վաղ կէչմէք իսթէմէյիպ էսկի վէ եէնիտէն միւրէքքէպ պիր սաթիլ հիսէթէ կիրմէք ինսանըն ղարալիպ հալինտէն պուլլունմուշ, շէյլէ քի պուլ առեթլէր թէտիւրի օլ գառար պէօյիւք վէ աղար մէսէլէ տիր քի, թաղսիմ իտիւպ սէօյլէնմէտիքճէ պիր շէյ ան նաշըլմայաճաղընտան շիմալիլը շունու տէյէպիլլիլիլ քի, ինսան ճինսինէ ղալէպէ իտիւպ կիտէն էն պէօյիւք հիւքիւմաթ պուլ առեթլէր հիւքիւմիւ տիր, նէ մուլթուլ օլ միլլէթէ քի պուլլունման առեթլէրի թաղիաթէ աղըլա մէզհէպէ մուվաֆըզ տըր, պուլուն մուղալիլի պօշ վէ մաղարաթլա առեթլէր իլէ էգիլմիշ միլլէթլէրին սէֆիլ հալինի թէֆթիշ իթմէքտէ կէօրէպիլլէրիլ, առըլ էմրի պասիրէթ վէ մէտէնիլէթէ մաղըրուն միլլէթ առեթլէ գուրպան օլլմայը գալտըլ իտէմէղ վէ “Ելիմ օլլան երաւըլարա տալի հիւքմ իտէր” տէնիլմիշ իսէ, ալիմ միլլէթ քէնտի քէնտինէ նիչին հիւքմ իտէմէլն տիր, Պուլ սուրէթտէ միլլէթլին ալիմ օլլմար լաղըմ:

ՏՐԱՄԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՔ ԲԱՐՁՐԱԳՈՒՆԻՑ

ԸՆԴ ՏԿԱՐՍ

ԿԱՄ

ԱՐՏԱՍՈՒՔ ՎԱՐԴԻ

ԵՒ ԴԱՍԱՌՈՐ

ԴԱՏԱԻՈՐ

Սա անպիտան ցողունը՝ ո՞ր հողմ փչեր բերեր է,
Ոչ տեք ունի և ոչ գոյն՝ դրախտավայրը խափանէ .
Թէ բարդ չունի բնական՝ գոնէ լինէր միաթերթ,
Բայց՝ անկէ ալ միշտ զուրկ է՝ անուն մը փոխ առեր է .

ՎԱՐԴԻ ՅՈՂՈՒՆԸ

Ծառայեմ ձեր վեհութեան՝ շնորհք ընէիք զեջանել,
Իմ խոնարհ աղերսանացը՝ զոր պարզ սրտիւ կը բղխեմ,
Բաղդին հարուած զիս քանդեց՝ ի հայրենեացս տարադէմ,
Յայս տեղ ինկայ անտերունչ՝ քիչ մ'հող գտի բունս կռուել .

ԴԱՏԱԻՈՐԸ

Եւ դո՛ւ ցողունդ տկար, իշխես՝ առնուլ մականուն,
Վարդ կենսաբոյր սպիտակ՝ կարմիր վարդ և մանիշակ .
Քեզ դատախազ լինին տե՛ս՝ չափդ գիտցիր յետամիտ,
Դու ալ տեղ չը խաբանես՝ սարգեալ ընդ խոտս անանուն .

ՎԱՐԴԻ ՅՈՂՈՒՆԸ

Տէր իմ գթա աղէտիցս՝ դու լեր վշտացս կարեկից,
Պատրաստ եմ աստի ալ ելլել՝ հողմերուն տալ ինքը զնրա .
Տանին զիս ուր որ շնչես, բայց՝ զայս միայն աղաչեմ,
Մի նախատեր զիս բանիւ՝ թէ վարդին եմ անուանակից .

ԴԱՏԱԻՈՐԸ

Այդ ի՛նչ ամբարիշտ վարմունք՝ վարդ անուանիլ չունիլ գոյն,
Ոչ ալ բարդ և ոչ տերև՝ տգեղ փուշերով լեցուն .
Նախկին վարդին փոխարեն՝ մերկ ցողուն մընալ կանգուն,
Այս իմ պատուէր հրամանի՝ տեղի տուր անդէն իսկոյն .

Դարունը մօտ կըսպասէ՝ զեփիւռ յառաւօտ շնչէ,
Սոխակ թռչիկ հրաշագեղ՝ իւր նըւագները գեղգեղէ .
Կիթառ ի ձեռն արժանւոյ՝ գողցես նոր Անտիոպէ,
Զհայրենեաց երգեն փառս՝ քեզ փոյթ չկայ ել անկէ .

ՎԱՐԴԻ ՅՈՂՈՒՆԸ

(Վարանելով կըսէ)

Բաւական չուր ալ չարքի ես՝ թէ իսկոյն չը մարէի,
Արեւակէզ բացօթեայ՝ տապաստ անկանիւմ արդեօք .
Սատարեցէք հայրենիք՝ այս ի՛նչ քանի՞ մէկ անգամ,
Վտարանդի կեանս վարեմ՝ հալածիմ աստանդական .

Զայս խօսելով շուտ մը ինկաւ՝ գողտրիկ ծղօտ ցողունին,
Նախատանաց սուր մանգաղը՝ ճղքեց անոր նոր հասակը,
Խոր խոցեցաւ տարաժամ՝ այն ինչ ճնունդ առեալ էր,
Վարագուրեց սրբէմաւը զղաւսն զոր զգաց ի սրտին .

Հեծեց ընդ հարուած բաղդին վարդ՝ և թփերով զնրքն ծածկեաց,
Թէ և յառաջ գոյն չունէր՝ բայց յամօթոյն կարմրեցաւ .
Զի յողմակեան ի բարձանց՝ պատգամ էաւ վատաբաղդ,
Յարգ գտնելոյ ժամ չէ ցարդ՝ խոնարհեցաւ և լռեաց .

Բայց՝ ժամանակ մերձեցաւ՝ նեցուկ տուաւ անկելոյն,
Այն հին աւուրց փորձառուն՝ զներկայն՝ անցեալն՝ ապառնին .
Յոյց ետ վարդին ի խրախոյս՝ աղնուական պատանին,
Համբերութիւն, յոյս և կեանք, փոխեն զցողուն վարդ համբու՜

ԵՐԳԵԱԼ ՀԵՂԻՆԱԿԵՆ

Այս տաղերգութիւնը Գումգալիուի դուրսը՝ Ս. Պօղոսեան Վարժարանին յառաջագէմ անշակերտաց աշխոյժ պատանի մը յուզարկեր է մեզ, զոր սիրով կը հրատարակեմք :

Ե.

Հայուն աչքէն ալ չի հոսէ դառն արցունք
Հերիք լացաւ հերիք հեծեց իւր բաղդին
Հայն իւր վշտերն մոռցած տայ ընկերին
Սիրոյ համբոյր սիրոյ ժրպիտ և ծաղկունք :

Նոյեան աղաւնին

Ձիթենեաց ճիւղեր

Սիւնելով գետին

Միութիւն բերէր :

Ահա և այսօր Սահմանադրութիւնը
Իբրեւ աղաւնին բերաւ միութիւն :

Բ.

Ոսկի թելեր թող հնչեսցէ Հայ քնար
Որոց ննջեն ընդ հովանեաւ սուրբ շերմաց
Համբոյր սիրոյ դրոշմեն յերեսս իրերաց
Խաղաղութեան ձայնիւ թնդայ թող աշխարհ :

Ձայն տուք դիւցազանց

Որ յԱրտազ ննջեն . . .

Աստեղք Հայկազանց

Նորալոյս փայլեն :

Աղէ՛ սիրտ սրտի խառնէ միութիւն

Ձի յաւերժացի Սահմանադրութիւն :

ԵՐԳԵՍՅ

ԱՐՐԱՅԱՄ Յ. ԱՅՅԱՅԱՅ

ՅՈՒՍԵՒՆԻ ԲԵՐԵՐԱՐ

ԵԻ

ՀԱՅ ՊԱՆԴՈՒԽՏ

Տես թիւ 5 :

ՀԱՅ ՊԱՆԴՈՒԽՏ

Արծաական զգացմունքը եկեղեցւոյ յիշատակութեանց մէջ աւելի ազդու, և աւելի վսեմ կերպիւ կը տրվի հաւատացեւոց . ինչպէս Եւաղուրբաթի խաչելութեան տեսարանը, մարդոցն սիրտը կը յափշտակէ ի սէր փրկչին՝ Բրիտոսի Աստուծոյ . և տեսնելով՝ որ նոյն օրերը շատ մը ջերմեանդ մարդիկ արտասուք մանկելով սիր-

տերնին կը զիպանի՝ բայց քրիստոնէական սկզբանց կրթութեամբ կատարեալ չը լինելով՝ զնոյն Աստուածը գոր բոլոր սրտիւ խոստովանած էին խաչելութեան օրը՝ զատկէն ու հաղորդութենէ ետքը կսկսին պաղել ի սիրոյն, և որպէս թէ ջերմեանդութիւնը օրերուն յատկացեալ լինէր, և ինքեանք օրվան պարտքը կատարած խղճի հանգստութիւն մը կունենան : Եւ եթէ անհնգ պէտք եղած կրթութիւնը ունենային՝ յայնժամ քրիստոնէութիւնը մարդոց վրայ շարունակ և անփոփոխ կենաց վեճակ մը կազդէր, և բարերարութեան գործքերը անհրաժարելի պարտաւորութիւն մը լինելով սէրը կը թափաւորէր Բրիտոնեայ ազգաց մէջը

Եթէ հրօնական ճշմարտութիւնը ալ այսպէս կրնայ ենթակայ լինել իւր նպատակին անյարմար ընթացքի մէջ մանկու՝ թատրոններն ալ ասանկ ինչո՛ւ չը պիտի լինին . և ինչպէս քրիստոնէութեան համար թերակիրթ վարմունք մը երևելի բարեպաշտութիւն ցուցանելով եկեղեցւոյ մէջը մարդոց սիրոյն վրայ զոհեալ Աստուծոյ խաչելութեան տեսարանովը կարտասուեն, և դուրս ելած քանի մը օրէն՝ կամ թէ պէտք եղած ատենը նոյն օրը՝ իւր եղբայրը որ խաչեցելոյն արեամբը գնեալ կը հաւատայր՝ անապաւէն անօգնական կը թողու և միւս եղբայրն մինչև մեռցընելու ալ կը յօժարի եթէ իւր անձնական շահը կտալի և ձեռքէն գայնէ, ուրեմն կը հետեւի որ եկեղեցւոյ մէջ սրտաշարժ տեսարանով զեղեալ սիրտը՝ դուրսը կը քարանայ, եթէ կրօնական սկզբունքը այն սրտին տիրած չէ բարեք կրթութեամբ : Մոյնպէս և թատրոններուն տուած ազդմունքը նոյն ներկային մէջը ամփոփելով, թատրոնէն յուսացված օգուտը ալ երևան չեւաներ, զայս ըսելով չեմ ուզեր թատրոնին նուիրական մեծ պաշտօնին նուազութիւն առ թել, այլ անոր արժէքը բարձրացնել և բարոյական կրթութեան հանգամանքները քննելով՝ նորա պատուաւանութիւնը ցուցանել :

ՅՈՒՍԵՒՆԻ ԲԱՐԵՐԱՐ

Դուք ամեն բանի վրայով քննաբանութիւն կրնէք՝ և անյուսութեան յետադեմ գաղափարներ կը բերէք իմ մտաց առջեւ . եթէ ձեր խորհրդածութեանց ուշադիր լինիմք՝ ազգայնոց մէջ գովելի բան մը չկայի պէս բան մը պիտի ըսէք . և այս ալ իմ արամադրութեանց ամենեւին ընդգէմ է . « յուսալ և սպասել » աշխար-

բազումութիւնը ընելու փոխ չմնար, վասն զի թատրոնին մէջը սրտաշարժ տեսարանով վշտանալ գնեալ սիրտերը, կամ ի քաջագործութիւններէ արիացեալները, մոլորութեանց զգալի նկարագրութեամբ այն ակտերէն զգուռները Լեն Լեն. կարծես թէ այն թատրոնին մէջը արարուածոց ներկայացեալ անձինքը, այսինքն՝ անաղորոյն մահուան զոհ եղող օրիորդ մը ողբալով յուսահատութենէ թշուառացեալ տուն մը խղճալով մոլորութեամբ շուայլութեամբ յղիացեալ հարուստ մը, անգոսնելով, անմեղ արեան մը հեղանելուն վրայ զայրանալով կարեկցելով, բոլորովին սիրտ՝ բոլորովին զգայութիւն կը դառնան. բայց՝ դուռն ելած ժամանակը անդրադարձութիւն մը ընելով ազգային խղճալեաց վրայ զթալու պէտք եղած ատենը ամենեւին ըզգացում մը չեն յայտնէր. որովհետեւ թատրոնին ազդեցութիւնը անոնց հոգեոյն չէ թափանցեր. և տեսարանին պատմած օրիորդը կոծէն է եղեր. կամ ներկայացուցուած աղետալի դէպքը առ ժամանակեայ կսկիծ տալով չենային վարագուրի ներքեւը այս զգացումներն ալ կը ծածկըվին. ինչպէս վերը ըսինք՝ թէ շատերը Քրիստոս փրկելիչը խաչին վրայ տեսնելով կողբան կը մորմոքին և ջերմեռանդ Մտտուածապաշտք կը տեսնելին, բայց երբ եղբորը օգնել՝ ազդին փառաց ջանադիր լինիլ՝ ազգային թշուառութեանց հոգ տանիլ՝ պէտք կըլլայ, ան ժամանակը կերպարանափոխութիւն մը երեւան գալով, ասիական առածը կը յիշեցնեն. Եհա կերպարանափոխութիւն մը որ թատրոնի նպատակին և բնութեան, ամենեւին հակամարտ:

ՅՈՒՍԱՐԻՈՅ ԲԱՐԵՐԱՐ

Ինչ է ասիական առածը՝ այս խնդիրը բացատրելու կօդնէ արդեօք՝ կուզեմ որ պատմես:

ՀԱՅ ՊԱՆԴՈՒԽՏ

«Թագաւոր մը՝ բանաստեղծ երգիչ մը բերել կուտայ և իւր պարատականաց առջեւ խորանանի մէջ՝ դարձանալով զմայլելով բանաստեղծին հանձարին և երգարանին սիրալի նշանակներուն հարկը՝ հաղար ոսկի շքանի մը ձի և ուրիշ պարգևներ կը խոստանայ բանաստեղծին, և յետ կոչունքին խեղճ երգիչը թագաւորին ներկայանալով խոստացուած ոսկիները և միւս պարգևները կը խնդրէ. «Թագաւորը՝ նեղանալով մը կըլտէ. «Ի՞նչ իրօք տալու է քեզի այդ խոստմունքները, դարձանալով բան. արդէն փոխարի-

նութիւն ըրած եմք յայտմամբն. հրամանքդ վսեմ ոճերովդ սքանչելի եղանակներովդ զեա զուարճացուցիր, ես ալ նոյն ժամանակը փոխարինարար գրեզ զուարճացուցի ոսկիներու, ձիերու խոստմունքներովս. դուն ըսիր ես զուարճացայ ես ալ ըսի՝ դուն զուարճացար. «Իմա առուտունիս լրացած է, կրնաս երթալ». օրինակիս նման շատերը կան որ կիրթ ակտրիսէ դժբաղդաբար զուրկ լինելով միայն առ ժամանակեայ զգացմունք և դիւրաջինջ երեւկայա կան առաքինութեան ցոյց կընեն. և այս ընթացքը յետագիմութիւն մըն է որ աւելի տխուր ազդեցութիւն գործէ ազգայնոց յառաջադիմութեան վրայ. ինչո՞ւ որ յերևելիս քաղաքաւորութեալ երևնալով աներևութապէս թշուառութեանց մէջ վարակիլ մըն է այս, և «յուսալ և սպասելը» յայնժամ նոր մեծիայի մը գալուն սպասելուն կը նմանի:

ՅՈՒՍԱՐԻՈՅ ԲԱՐԵՐԱՐ

Միտքս կը յարի համոզվել այդ խորհրդածութեանցդ. որովհետեւ յայտնի բան մըն է որ միշտ ձևերը խորհրդաբար նշանակութիւն ունին. և նշանակութիւններն ալ գործադիր կերպով մարդոց երջանկութեան կամ աշխարհքին բարեկարգութեան կը ծառայեն, քաղաքական բաներու մէջ զինադրօշ մը նշանակութիւն ունի, կայսերութեանց մէջ արքունեաց մէջ անսկ ձևեր արարողութիւններ կը կատարվին որոնք հարկաւ նշանակութիւն ունին. և արքունեաց նպատակը և բոլոր ջանադիր գործունէութիւնն չէ թէ այդ նշանակներու պահպանութիւնն է միայն, այլ՝ անոնց նշանակած ազդեցութիւնը հաստատ պահել, քանզի երբ որ այն ազդեցութիւնը կը ջնջըվին համանշանակներն ալ անգործ արձան և պատկեր կամ ձևեր կը մնան միայն անհոգի և անբան, այդ ձևերը ըզգուշութեամբ պահպանվելով նոյն յայտնելու զգած ազդմունքը անտես ընելը յիրաւի ըսածիդ պէս այնպիսի անտեղութիւն մը է, որ ներքին կերպարանափոխութիւն կընայ անուանիլ:

ԻՄԲԱԳԻՐ-ՏՆՕՐԷՆ

Տ. ՄԱՐՏԻՐՈՍ ՔԱՀԱՆԱՅ

ՆԻԿՈԼՈՍԵԱՆ ԿԵՍԱՐԱՅԻ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Ռ. Յ. ԲԻՐԲՔԵԱՆ

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ, ՅԵՐԱՆԵՐԱՐ